
ONBEWERKTE VOOR-VERSIE

Verspreiding: algemeen
16 februari 2022
Oorspronkelijke tekst: Engels

Kinderrechtencomité**Eind-observaties bij de gecombineerde vijfde en zesde periodieke Nederlandse rapportage*****I. Inleiding**

1. Het Comité heeft de vijfde en zesde periodieke Nederlandse rapportage¹ beoordeeld tijdens zijn 2.566^e en 2.568^e overleg,² gehouden op 1 en 2 februari 2022, en de huidige eind-observaties aangenomen tijdens zijn 2.682^e overleg, gehouden op 11 februari 2022.
2. Het Comité juicht het toe dat de staat de gecombineerde vijfde en zesde periodieke rapportage via de vereenvoudigde rapportageprocedure heeft ingediend, zodat de staat een beter inzicht heeft gekregen in de kinderrechtsituatie in Nederland. Het Comité spreekt zijn waardering uit voor het opbouwende (virtuele) gesprek op hoog niveau met de multisectorale staatsdelegatie.³

II. Genomen vervolgmaatregelen en geboekte vooruitgang door de staat

3. Het Comité is verheugd over de verschillende wettelijke, institutionele en beleidsmaatregelen die de staat heeft genomen om het Verdrag te implementeren, zoals het toevoegen van seksuele geaardheid en handicap aan de lijst met verboden discriminatiegronden onder artikel 1 van de Grondwet, het aannemen van de Wet Zorgplicht Kinderarbeid en het verbieden van lijfstraffen op Aruba, Bonaire, Saba en Sint Eustatius. Het Comité constateert met waardering dat het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap is geratificeerd.

III. Belangrijkste punten van zorg en aanbevelingen

4. Het Comité herinnert de staat aan de ondeelbaarheid en onderlinge afhankelijkheid van alle rechten die zijn vastgelegd in het Verdrag en benadrukt het belang van alle aanbevelingen zoals opgenomen in de huidige eind-observaties. Het Comité vraagt de staat aandacht te besteden aan de aanbevelingen betreffende de volgende punten, waarvoor dringend maatregelen nodig zijn: non-discriminatie (paragraaf 15), geweld tegen kinderen (paragraaf

*Aangenomen door het Comité tijdens zijn 89e bijeenkomst (31 januari-11 februari 2022)

¹ CRC/C/NLD/5-6

² Zie CRC/C/SR.2566 en CRC/C/SR.2568

³ Tenzij anders vermeld, zijn de aanbevelingen in elk deel van de huidige eind-observaties gericht aan de overheid van het Koninkrijk der Nederlanden en aan de overheden van de afzonderlijke landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden Aruba, Curaçao en Sint Maarten en de gemeentes Bonaire, Saba en Sint Eustatius.

22), kinderen met een handicap (paragraaf 27), de gevolgen van klimaatverandering voor de rechten van het kind (paragraaf 32), asielzoekende kinderen, vluchtelingkinderen en migrantenkinderen (paragraaf 37) en jeugdstrafrecht (paragraaf 41).

5. **Het Comité adviseert de staat om ervoor te zorgen dat de kinderrechten worden waargemaakt overeenkomstig het Verdrag en de Facultatieve Protocolen bij het Verdrag gedurende het gehele implementatieproces van de Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling. Het dringt er bij de staat op aan om ervoor te zorgen dat kinderen betekenisvol kunnen deelnemen aan de ontwikkeling en uitvoering van beleid en programma's gericht op het behalen van alle zeventien Duurzame Ontwikkelingsdoelen voor zover deze kinderen betreffen.**

A. Algemene uitvoeringsmaatregelen (artikelen 4, 42 en 44 (6))

Voorbehouden en toelichting

6. **Met verwijzing naar zijn eerdere aanbevelingen uit 1999, 2004, 2009 en 2015,⁴ dringt het Comité er bij de staat op aan om intrekking van de voorbehouden bij de artikelen 26, 37 (c) en 40 in overweging te nemen alsook de toelichting bij artikel 14, 22 en 38 van het Verdrag.**

Wetgeving

7. **Het Comité adviseert de staat om een effectbeoordelingsprocedure voor kinderrechten te ontwikkelen voor nationale en subnationale wetgeving en beleid voor zover relevant voor kinderen.**

Coördinatie

8. **Met verwijzing naar zijn eerdere aanbevelingen,⁵ adviseert het Comité de staat het volgende:**
 - (a) **Geef de Interlandelijke Task Force Kinderrechten een duidelijk mandaat en voldoende autoriteit om alle activiteiten te coördineren betreffende de implementatie van het Verdrag op sectoroverschrijdend, nationaal en gemeentelijk niveau en de uitvoering van de verschillende actieplannen op het gebied van kinderrechten.**
 - (b) **Zorg ervoor dat de Task Force beschikt over het personeel en de technische en financiële middelen die nodig zijn voor de effectieve en gelijke implementatie van het Verdrag in de afzonderlijke landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden, onder andere middels een gemeenschappelijk pakket van doelen en systemen voor het monitoren van de implementatie, en dat kinderen en het maatschappelijk middenveld deelnemen.**

Toewijzing van middelen

9. **Met verwijzing naar *General Comment* (Algemeen Commentaar) nummer 19 (2016) betreffende het waarmaken van kinderrechten via de overheidsbegroting, adviseert het Comité de staat om een op kinderrechten gebaseerde aanpak mee te nemen in de overheidsbegrotingsprocedure en adviseert ook het volgende:**

⁴ CRC/C/NLD/CO/4, para. 7; CRC/C/NLD/CO/3, para.10; CRC/C/15/Add. 227, para. 11; CRC/C/15/Add. 114, para. 7

⁵ CRC/C/NLD/CO/4, para. 11

- (a) Voer een volgsysteem in voor de toewijzing, het gebruik en de monitoring van middelen voor kinderen in de afzonderlijke landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden om ongelijkheden te elimineren en rechtvaardigheid te garanderen en onderzoek hoe investeringen in alle sectoren het belang van kinderen dienen.
- (b) Zorg voor transparante en participatieve begrotingsprocessen op centraal, regionaal en lokaal niveau waarin het maatschappelijk middenveld, de bevolking en kinderen daadwerkelijk kunnen participeren.
- (c) Voer onafhankelijke, participatieve effectbeoordelingen uit van belastingbeleid en financieel beleid om ervoor te zorgen dat dit beleid niet bijdraagt aan belastingmisbruik door nationale bedrijven die buiten de staat opereren met nadelige gevolgen voor de beschikbaarheid van middelen voor het waarmaken van kinderrechten in de landen waar ze operationeel zijn.

Gegevensverzameling

10. Het Comité heeft notie genomen van de Landelijke Jeugdmonitor en de maatregelen genomen door het Centraal Bureau voor de Statistiek om zijn systeem voor gegevensverzameling te verbeteren, maar vindt het een punt van zorg dat een veelomvattend, uitgesplitst systeem van gegevensverzameling dat alle terreinen van het Verdrag in de afzonderlijke landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden beslaat, ontbreekt. Het Comité adviseert de staat het volgende:
- (a) Zorg ervoor dat het systeem van gegevensverzameling zowel kwalitatieve als kwantitatieve indicatoren bevat; alle terreinen van het Verdrag beslaat; uitgesplitst is naar leeftijd, sekse, handicap, geografische plaats, etnische afkomst, nationaliteit en sociaaleconomische achtergrond; en gegevens verzamelt en analyseert van alle relevante entiteiten en gemeentes, ongeacht de gebruikte systemen.
 - (b) Verbeter het verzamelen en analyseren van gegevens over discriminatie van kinderen, mentale gezondheid, jongere kinderen, kinderen in alternatieve zorg, kinderarmoede, kinderen in het jeugdstrafrecht, kinderen met een onbekende nationaliteit, kinderarbeid en geweld tegen kinderen, inclusief seksuele uitbuiting, misbruik en mensenhandel.
 - (c) Zorg ervoor dat de gegevens gedeeld worden met relevante ministeries, beroepsgroepen en het maatschappelijk middenveld en dat ze gebruikt worden voor het evalueren van beleid en projecten gericht op kinderrechten, inclusief de jeugdzorg.

Onafhankelijke monitoring

11. Hoewel het Comité verheugd is over de ratificatie van de wet waardoor een kinderombudsman op Curaçao is benoemd en over de aanstelling van het nationale Kinderrechtencomité op Sint Maarten, adviseert het Comité de staat om zo snel mogelijk een onafhankelijk systeem op te zetten voor het monitoren en bevorderen van kinderrechten op Aruba en ervoor te zorgen dat de systemen in de afzonderlijke landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden volledig in overeenstemming zijn met de Beginselen van Parijs en klachten van kinderen kunnen ontvangen, onderzoeken en deskundig en kindvriendelijk behandelen.

Verspreiding materiaal, bewustwording en scholing

12. Het Comité vindt het zorgelijk dat maar weinig kinderen het Verdrag kennen en adviseert de staat het volgende:

- (a) **Stimuleer de actieve betrokkenheid van kinderen in publiekvoorlichtingsactiviteiten en ga door met de bewustwordingsactiviteiten over kinderrechten onder de bevolking, inclusief de verspreiding van kindvriendelijk pedagogisch materiaal in de verschillende talen van de staat.**
- (b) **Zorg voor regelmatige scholing over kinderrechten en het Verdrag en de bijbehorende Facultatieve Protocollen van alle professionals die werken voor en met kinderen.**

Kinderrechten en het bedrijfsleven

13. **Het Comité heeft notie genomen van de invoering van wetgeving die bedrijven verplicht gepaste zorgvuldigheid te betrachten en de inspanningen om het Nationaal Actieplan bedrijfsleven en mensenrechten te herzien. Desondanks maakt het Comité zich zorgen over meldingen van nadelige gevolgen van activiteiten van het bedrijfsleven, waaronder oliewinnings- en sojaproductiebedrijven, op de kinderrechten en het milieu en het ontbreken van wettelijke aansprakelijkheid voor bedrijven die kinderrechten hebben geschonden. Het Comité brengt zijn eerdere aanbevelingen⁶ in herinnering en adviseert de staat het volgende:**

- (a) **Ga door met het onderzoeken en aanpassen van het wettelijke kader (civiel, strafrechtelijk en administratief) om de wettelijke aansprakelijkheid te garanderen van zakelijke ondernemingen en hun dochterondernemingen die opereren in de staat of worden bestuurd vanuit het grondgebied van de staat, waaronder bedrijven die zich bezighouden met oliewinning of de handel in palmolie of soja, in lijn met de internationale en nationale mensenrechten, arbeidsnormen, milieunormen en andere normen.**
- (b) **Voer monitoringsystemen in voor onderzoek naar kinderrechtschendingen en genoegdoening met het oog op verbetering van aansprakelijkheidstelling en transparantie.**
- (c) **Versterk de internationale samenwerking tegen uitbuiting van kinderen middels multilaterale, regionale en bilaterale regelingen ter voorkoming en beëindiging ervan.**

B. Algemene beginselen (artikelen 2-3, 6 en 12)

Non-discriminatie

14. **Het Comité is verheugd over de benoeming van de Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme en de maatregelen die genomen zijn om een nationaal plan op te stellen om alle vormen van discriminatie te bestrijden, maar vindt het zorgelijk dat niet alle gemeentes een antidiscriminatiebureau hebben in lijn met de Wet gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen en dat regionale verschillen en feitelijke discriminatie disproportioneel vaak kinderen in kwetsbare omstandigheden treffen, onder andere binnen het onderwijs, de jeugdzorg en het rechtssysteem.**

15. **Met verwijzing naar doel 10.3 van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen, adviseert het Comité de staat het volgende:**

- (a) **Elimineer ongelijkheden tussen de afzonderlijke landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden en alle gemeentes, inclusief Bonaire, Saba en Sint Eustatius, met betrekking tot de toegang van kinderen tot jeugdhulp, gezondheid, onderwijs, maatschappelijke hulp en ondersteuning bij kindermishandeling en -verwaarlozing.**

⁶ CRC/C/NLD/CO/4, para. 23

- (b) **Zorg ervoor dat iedere gemeente een kindvriendelijk antidiscriminatiebureau heeft waar kinderen gemakkelijk gevallen van discriminatie kunnen melden en systemen om deze gevallen effectief en kindvriendelijk aan te pakken.**
- (c) **Zorg dat gevallen van discriminatie van kinderen worden onderzocht, onder anderen door gespecialiseerde teams en onderzoekers.**
- (d) **Onderzoek samen met kinderen en het maatschappelijk middenveld bestaande uit maatregelen gericht op het tegengaan van discriminatie van kinderen in kwetsbare omstandigheden, om de effectiviteit te bepalen en op basis hiervan de maatregelen aan te passen.**
- (e) **Zorg ervoor dat kinderen met een handicap, asielzoekende kinderen en migrantenkinderen en kinderen zonder een reguliere verblijfsstatus toegang hebben tot inclusief, goed onderwijs, waaronder vroegschoolse educatie, zonder discriminatie.**
- (f) **Pak de oververtegenwoordiging aan van migrantenkinderen in het speciaal onderwijs en het rechtssysteem, onder andere door scholing over non-discriminatie verplicht te stellen voor de rechterlijke macht, de politie en docenten.**
- (g) **Ontwikkel beleid en bewustwordingsmaatregelen gericht op het aanpakken van de achterliggende oorzaken van feitelijke discriminatie, met het oog op het elimineren van stereotypering, vooroordelen en discriminatie waarmee onder meer kinderen te maken hebben die behoren tot een etnische of religieuze minderheidsgroep (zoals moslims, joden en kinderen van Afrikaanse afkomst), vluchtelingkinderen, asielzoekende kinderen, migrantenkinderen en ongedocumenteerde kinderen, kinderen met een handicap en lesbische, homoseksuele, biseksuele, transgender en intersekse kinderen die in armoede leven.**

Het belang van het kind

16. Het Comité beveelt de staat het volgende aan:

- (a) **Zie erop toe dat het beginsel van het belang van het kind consequent wordt toegepast in programma's en in wetgevings- en administratieve processen en rechterlijke procedures, waaronder met betrekking tot de jeugdzorg, onder voogdijstelling of plaatsing in een pleeggezin, ouderlijk gezag, onderwijs en migratie- en asielprocedures, in de afzonderlijke landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden.**
- (b) **Verbeter de maatregelen inzake het geven van begeleiding aan alle relevante personen met gezag om het belang van het kind op elk gebied te garanderen en om ervoor te zorgen dat het belang van het kind in alle beslissingen altijd een eerste overweging vormt.**

Respect voor de mening van het kind

- 17. **Het Comité is verheugd over de inspanningen voor het bevorderen van kindparticipatie bij de ontwikkeling van programma's voor kinderen, waaronder die gericht op armoedebestrijding, maar betreurt het dat in veel besluitvormingsprocessen de maximumleeftijd 12 jaar blijft voor deelnemende kinderen. Met verwijzing naar zijn eerdere aanbevelingen,⁷ adviseert het Comité de staat het volgende:**

⁷ CRC/C/NLD/CO/4, para. 31

- (a) Schaf maximumleeftijden helemaal af voor het recht van kinderen om hun mening te geven over alle onderwerpen die hun aangaan en zorg ervoor dat alle kinderen, ook kinderen onder de 12 jaar, hun mening kunnen geven en gehoord worden bij alle beslissingen die hun aangaan, ook in de rechtbank en in civiele procedures.
- (b) Ga door met het verbeteren van maatregelen die de betekenisvolle en bevoegde deelname van alle kinderen bevorderen, inclusief kinderen in achtergestelde omstandigheden, binnen het gezin, in de gemeenschap, op scholen en bij beleidsontwikkeling op gemeenteniveau en nationaal niveau, bijvoorbeeld door het ontwikkelen van pakketten met materialen om kinderen te raadplegen over nationale beleidszaken en door ervoor te zorgen dat de uitkomsten van kinderraden consequent worden meegenomen in openbare besluitvorming.
- (c) Zorg ervoor dat alle relevante professionals, inclusief docenten en jeugdzorgprofessionals, die met en voor kinderen werken regelmatig adequate scholing krijgen over het recht van het kind om gehoord te worden en het recht dat er met zijn of haar mening rekening wordt gehouden passend bij de leeftijd en de mate van volwassenheid van het kind.

C. Burgerrechten en -vrijheden (artikelen 7-8 en 13-17)

Geboorteaangifte en nationaliteit

18. Het Comité vindt het een punt van zorg dat de voorwaarden waaronder staatloze kinderen de Nederlandse nationaliteit kunnen aanvragen onder de huidige nationaliteitswetgeving erg streng zijn. De wet eist bijvoorbeeld een legaal verblijf van drie jaar. Met verwijzing naar zijn eerdere aanbevelingen,⁸ raadt het Comité de staat het volgende aan:
- (a) Zorg ervoor dat alle kinderen die geboren zijn op Aruba en Curaçao, inclusief diegenen zonder reguliere verblijfstatus, toegang hebben tot geboorteaangifte en/of een identiteitskaart en verbeter de legale wegen om de nationaliteit te verkrijgen.
 - (b) Garandeer dat alle staatloze kinderen geboren of verblijvend op het grondgebied van de staat het recht hebben op het krijgen van de nationaliteit ongeacht hun verblijfsstatus.
 - (c) Voer maatregelen in die ervoor zorgen dat kinderen met een “onbekende” nationaliteit, een status waardoor zij niet ingeschreven kunnen worden als staatloos en geen internationale bescherming krijgen, deze status niet voor lange tijd houden.
 - (d) Zorg dat staatloze kinderen en kinderen met een “onbekende” nationaliteit toegang hebben tot onderwijs, gezondheidszorg en sociale voorzieningen.
 - (e) Zorg ervoor dat van geen enkel kind, inclusief kinderen tussen de 16 en 17 jaar, de nationaliteit wordt afgenomen vanwege activiteiten die gezien worden als een bedreiging voor de nationale veiligheid en houd ook rekening met het belang van het kind als intrekking van nationaliteit de ouders treffen.

Het recht op privacy en toegang tot de juiste informatie

19. Het Comité juicht de verschillende initiatieven van de staat toe die de rechten van kinderen beschermen in de context van digitale media. Met verwijzing naar *General Comment* nummer 25 (2021) inzake kinderrechten in relatie tot de digitale omgeving,

⁸ CRC/C/NLD/CO/4, para. 33

adviseert het Comité de staat het volgende:

- (a) Ontwikkel de regelgeving en het veiligheidsbeleid verder om de rechten en veiligheid van kinderen in de digitale omgeving te beschermen.
- (b) Zorg dat wetten inzake toegang tot informatie en de digitale omgeving het recht van kinderen op privacy respecteren, kinderen tegen schadelijke inhoud en materialen en online risico's beschermen en voor effectieve methodes zorgen om daders te vervolgen, ook als het gaat om extraterritoriale jurisdictie.

Het recht op identiteit

- 20. Het Comité constateert dat in de verslagperiode geen enkele pasgeborene in een “babyluik” is geplaatst zonder dat informatie over de moeder bekend was en beveelt de staat aan om ervoor te blijven zorgen dat het recht om je achtergrond te kennen van kinderen die in ziekenhuizen worden achtergelaten, wordt gerespecteerd.

D. Geweld tegen kinderen (artikelen 19, 24 (3), 28 (2), 34, 37 (a) en 39)

Geweld tegen kinderen

- 21. Het Comité vindt het zorgelijk dat een groot aantal kinderen in de staat te maken heeft met geweld, waaronder seksuele uitbuiting en online geweld, en dat juridische maatregelen om kinderen te beschermen tegen misbruik, huiselijk geweld en lijfstraffen ontbreken op Bonaire, Saba en Sint Eustatius.
- 22. Met verwijzing naar de doelen 5.2, 16.1 en 16.2 van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen, adviseert het Comité de staat het volgende:
 - (a) Zorg dat alle gevallen van geweld tegen kinderen daadwerkelijk worden onderzocht en dat er altijd wordt ingegrepen, ook in geval van verwaarlozing en seksueel misbruik, thuis en buitenshuis en in de digitale omgeving, met name in geval van seksuele uitbuiting, online agressie en *grooming* (online/offline benaderen van kinderen voor seksuele doeleinden).
 - (b) Neem juridische en administratieve maatregelen voor het opzetten van een infrastructuur om kinderen te beschermen op Bonaire, Saba en Sint Eustatius.
 - (c) Zorg dat rechtshulp en kindvriendelijke en vertrouwelijke klachtenprocedures voorhanden zijn in woonvoorzieningen, geestelijke gezondheidszorginstellingen, pleegzorgsystemen en kindbeschermingsdiensten, en zorg ervoor dat zaken onmiddellijk worden behandeld.
 - (d) Verbeter maatregelen die ervoor zorgen dat kinderen die slachtoffer of getuige zijn van geweld onmiddellijke toegang hebben tot kindvriendelijke, multisectorale behandelingen en brede ondersteuning, zoals forensische vraaggesprekken en psychologische therapieën, door ervoor te zorgen dat de multidisciplinaire aanpak (MDA++) kindgericht is via de gebruikte methodologie met als doel te voorkomen dat kinderen dubbel slachtoffer worden.
 - (e) Verbeter de scholing voor de desbetreffende professionals zodat zij gevallen van geweld en kindermisbruik signaleren en adequaat handelen overeenkomstig de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling en andere relevante protocollen en vereenvoudig deze protocollen om de administratieve last voor professionals te

verlichten.

- (f) **Ontwikkel initiatieven die erop gericht zijn om kinderen met een handicap en transgender en gender-diverse kinderen te beschermen tegen alle vormen van geweld, waaronder lichamelijk en geestelijk geweld, mishandeling en seksuele uitbuiting.**
- (g) **Zorg dat in de wet het verbod op lijfstraffen in alternatieve zorginstellingen, dagopvang en scholen op Bonaire, Saba en Sint Eustatius expliciet is vastgelegd en verbeter de bewustwordingscampagnes gericht op het bevorderen van positieve, geweldloze en participatieve vormen van opvoeden en straffen waarbij de negatieve gevolgen van lijfstraffen worden benadrukt.**
- (h) **Verbeter de toegang tot behandelprogramma's voor kinderen met seksueel grensoverschrijdend gedrag, onder wie kinderen die een zedenmisdrijf hebben begaan, en zorg ervoor dat deze kinderen passende therapeutische hulp krijgen en gebruik kunnen maken van de maatregelen ter bescherming van kinderen.**

Schadelijke praktijken

23. **Het Comité beveelt de staat het volgende aan:**

- (a) **Verbied het uitvoeren van onnodige medische of chirurgische ingrepen bij intersekse kinderen daar waar dergelijke behandelingen op een veilige manier kunnen worden uitgesteld totdat de kinderen in staat zijn om geïnformeerde toestemming te geven en bied kinderen die een onnodige behandeling hebben ondergaan een herstelbehandeling aan.**
- (b) **Bied intersekse kinderen en hun gezinnen adequate sociale, medische en psychologische hulpverlening, therapie en ondersteuning aan.**
- (c) **Verbied het gebruik van isolatie en beperking als disciplinaire maatregel in geestelijke gezondheidszorginstellingen en alternatieve zorginstellingen.**

E. Gezinssituatie en alternatieve zorg (artikelen 5, 9-11, 18 (1)-(2), 20-21, 25 en 27 (4))

Gezinssituatie

24. **Het Comité vindt het zeer verontrustend dat een groot aantal kinderen uit hun gezinssituatie is weggehaald om economische redenen, zoals de kinderen getroffen door de toeslagenaffaire. Daarom adviseert het Comité de staat het volgende:**
- (a) **Verbied dat kinderen uit hun gezinssituatie worden weggehaald en geplaatst in alternatieve zorg slechts op basis van de economische situatie van het betreffende gezin, waaronder ook het verblijf van ouders in de daklozenopvang, en zorg ervoor dat kinderen die in zo'n opvang verblijven brede ondersteuning krijgen.**
 - (b) **Overweeg het afschaffen van het zelfredzaamheidscriteria onder de Wet maatschappelijke ondersteuning of ontwikkel beleid gericht op het ondersteunen van gezinnen die dakloos zijn om economische redenen.**
 - (c) **Zorg dat alle kinderen die zijn getroffen door de toeslagenaffaire compensatie en psychologische hulp krijgen en dat maatregelen gericht op het rehabiliteren van**

getroffen gezinnen gebaseerd zijn op een kinderrechtenbenadering.

Kinderen weggehaald uit een gezinssituatie

25. Het Comité juicht het toe dat de staat zich inspant om het aantal kinderen in gesloten jeugdzorginstellingen en onvrijwillige uithuisplaatsingen terug te dringen en dat de staat via onderzoek gegevens verzamelt voor beleid om de pleegzorg af te bouwen, maar maakt zich zorgen over het grote aantal nooduithuisplaatsingen en de veelvuldige doorplaatsingen van kinderen in jeugdzorginstellingen. Het Comité adviseert de staat het volgende:
- (a) Zorg voor verdere verbetering van het pleegzorgsysteem en de gezinsvervangende huizen om zo het institutionaliseren van kinderen, met name jonge kinderen, af te bouwen en geef gezinnen voldoende financiële middelen om de zorg binnen het gezin te stimuleren en te ondersteunen.
 - (b) Bied tijdelijke, veilige zorgalternatieven aan en zet een pleegzorgsysteem op op Aruba, Curaçao en Sint Maarten voor kinderen die niet in hun gezin kunnen verblijven.
 - (c) Onderneem meer gerichte actie om het aantal nooduithuisplaatsingen te verminderen.
 - (d) Voorkom het veelvuldig doorplaatsen van kinderen in alternatieve zorginstellingen en monitor de kwaliteit van zorg in deze instellingen, waaronder een betere bereikbaarheid van de landelijke Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd en vertrouwenspersonen.
 - (e) Verbeter de maatregelen, inclusief middels meer financiële middelen, gericht op het aanbieden van onderwijs, vaardigheden en mogelijkheden om zelfstandig te kunnen wonen voor kinderen die de alternatieve zorg verlaten.
 - (f) Zorg ervoor dat kinderen in de jeugdzorg en in geestelijke gezondheidszorginstellingen het recht hebben om in beroep te gaan tegen beslissingen die over hen zijn genomen.
 - (g) Zorg voor regelmatige monitoring en evaluaties van de kwaliteit van zorg in alternatieve zorginstellingen op Bonaire, Saba en Sint Eustatius.
 - (h) Zorg voor verdere verbetering van institutionele maatregelen, zoals de verantwoordelijkheden die bureaus voor ondertoezichtstelling hebben in het voorkomen van noodzakelijke alternatieve zorg, en verbetering van de kwaliteit van alternatieve zorg op Aruba en Curaçao.
 - (i) Implementeer de aanbevelingen van de evaluatie uitgevoerd in 2018 van de Jeugdwet, inclusief die inzake hulp aan kinderen in kwetsbare situaties en de toewijzing van financiële middelen aan kinderen die uit hun gezinssituatie zijn weggehaald.

F. Kinderen met een handicap (artikel 23)

26. Het Comité maakt zich zorgen over het gestegen aantal kinderen met een handicap in het speciaal onderwijs, het ontbreken van toegang tot vroegschoolse educatie voor deze kinderen en het aantal verleende vrijstellingen aan kinderen met een handicap onder de Leerplichtwet.
27. Het Comité beveelt de staat het volgende aan:
- (a) Zorg dat alle kinderen met een handicap, inclusief diegenen met verstandelijke en psychosociale beperkingen, toegang krijgen tot en gebruik kunnen maken van inclusief onderwijs op alle niveaus, ook op Bonaire, Saba en Sint Eustatius.

- (b) Verbeter de maatregelen om inclusief onderwijs te waarborgen, waaronder het aanpassen van leerplannen en scholing alsook het plaatsen van gespecialiseerde docenten en professionals in geïntegreerde klassen, zodat kinderen met leerproblemen individuele steun en passende aandacht krijgen.
- (c) Wijzig zo spoedig mogelijk de Leerplichtwet zodat de redenen voor vrijstelling van kinderen met een handicap in het verplichte onderwijs gebaseerd op lichamelijke of psychologische gronden beperkt worden. Zorg ook voor genoeg personeel en technische en financiële middelen voor implementatie van de wet, zodat er niet disproportioneel veel vrijstellingen worden verleend waardoor kinderen het recht op onderwijs wordt ontnomen.
- (d) Verbeter de hulp aan kinderen met een handicap ten behoeve van hun maatschappelijke integratie en persoonlijke ontwikkeling en zorg ervoor dat de gezinnen van die kinderen de noodzakelijke hulp weten te vinden, inclusief het garanderen van toereikende individuele gezondheidsbudgetten om de kosten voor goede zorg te dekken en de implementatie door gemeentes van het integrale afwegingskader dat beoogt kinderen met een handicap snel en tijdig hulp te geven.

G. Basisgezondheid en welzijn (artikelen 6, 18 (3), 24, 26, 27 (1)-(3) en 33)

Gezondheid en gezondheidsdiensten

28. Het Comité raadt de staat het volgende aan:

- (a) Zorg ervoor dat maatregelen bedoeld voor het voorkomen en verminderen van kindersterfte ook het aanbieden van goede pre- en postnatale zorg omvatten voor zwangere vrouwen in kwetsbare omstandigheden, waaronder in asielzoekerscentra, en zet een nationaal systeem op voor tijdige signalering van risicogroepen onder zwangere vrouwen.
- (b) Ga door met initiatieven om overgewicht en obesitas onder kinderen aan te pakken en met activiteiten die een gezonde leefstijl stimuleren, onder andere via regelgeving voor de marketing van ongezond eten gericht op kinderen, bewustwordingsactiviteiten onder de bevolking rondom voedsel en het geven van de noodzakelijke hulp aan kinderen met overgewicht en obesitas in het kader van de JOGG-aanpak (Kind naar Gezonder Gewicht).
- (c) Stimuleer het geven van borstvoeding en monitor de uitvoering van de Internationale Gedragscode voor het op de markt brengen van vervangingsmiddelen voor moedermelk en de babyvriendelijke initiatieven in ziekenhuizen.

Mentale gezondheid

29. Het Comité prijst de staat voor de genomen initiatieven om bewustwording rondom mentale gezondheid te bevorderen en het stigma dat eraan kleeft te bestrijden, maar is bezorgd over het grote aantal gevallen van depressie en zelfverwonding, waaronder pogingen tot zelfdoding en daadwerkelijke zelfdodingen, en de lange wachtlijsten voor kinderen in de geestelijke gezondheidszorg. Verwijzend naar doel 3.4 van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen, adviseert het Comité de staat het volgende:

- (a) Verbeter de geestelijke gezondheidszorg en -programma's voor kinderen, waaronder de toekenning van genoeg personeel en technische en financiële middelen voor preventieve

maatregelen in het kader van het jeugdzorgprogramma, de ontwikkeling van therapeutische geestelijke gezondheidszorg binnen gemeenschappen en voldoende gekwalificeerde medisch professionals, zoals kinderpsychologen en -psychiaters, zodat kinderen tijdig de noodzakelijk geestelijke gezondheidszorg krijgen.

- (b) **Investeer in de aanpak van de onderliggende oorzaken van zelfdoding en de slechte geestelijke gezondheid van kinderen en zorg ervoor dat de ideeën van kinderen worden meegenomen bij de ontwikkeling van behandelmethodes bedoeld voor kinderen.**

Gezondheid van adolescenten

- 30. **Het Comité brengt *General Comment* nummer 20 (2016) over de implementatie van de rechten van het kind tijdens de adolescentie en zijn eerdere aanbevelingen⁹ in herinnering en adviseert de staat het volgende:**
 - (a) **Voer een veelomvattend en effectief gendergevoelig beleid in inzake seksuele en reproductieve gezondheid voor adolescenten.**
 - (b) **Integreer onderwijs over seksuele en reproductieve gezondheid in alle onderwijsniveaus en zorg ervoor dat bij de leeftijd passende educatie over gendergelijkheid, seksuele diversiteit, seksuele en reproductieve gezondheidsrechten, verantwoordelijk ouderschap, seksueel gedrag en het voorkomen van geweld er onderdeel van uitmaakt.**
 - (c) **Verbeter initiatieven die het gebruik van drugs, alcohol en tabak onder adolescenten voorkomt en aanpakt en zorg voor tijdige signalering en adequate doorverwijzing van adolescenten die een behandeling nodig hebben.**
 - (d) **Ontwikkel een landelijke strategie om game-verslaving te voorkomen en te behandelen en zorg ervoor dat adolescenten met game-verslaving of een andere vorm van online verslaving de hulp en steun krijgen die ze nodig hebben.**

De gevolgen van klimaatverandering voor de rechten van het kind

- 31. **Het Comité is blij met het Schone Lucht Akkoord uit 2020, maar is niettemin bezorgd over de negatieve gevolgen van klimaatverandering voor de rechten van het kind en het grote aantal gevallen van astma als gevolg van vervuiling.**
- 32. **Met verwijzing naar de doelen 13.2 en 13.3 van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen, beveelt het Comité de staat het volgende aan:**
 - (a) **Verminder de uitstoot van broeikasgassen in lijn met de internationale afspraken die de staat heeft gemaakt en zorg ervoor dat nationaal beleid en nationale programma's inzake milieubescherming en klimaatverandering worden uitgevoerd overeenkomstig de beginselen van het Verdrag waarbij rekening wordt gehouden met de behoeften en meningen van kinderen.**
 - (b) **Neem effectieve maatregelen voor de verkleining van en aanpassing aan de schadelijke gevolgen van klimaatverandering, waaronder het verhoogde risico op zeespiegelstijging en zwaardere orkanen op de Caribische eilanden.**
 - (c) **Evalueer het beleid en de praktijken met betrekking tot de luchtvaart, de transportsector en andere relevante sectoren en de invloed van de daaruit voortkomende luchtvervuiling en de uitstoot van broeikasgassen op de kinderrechten en gebruik dit als**

⁹ CRC/C/NLD/CO/4, para. 47

basis voor het ontwikkelen van een goed onderbouwde strategie om de situatie te verbeteren.

- (d) Bevorder het bewustzijn onder kinderen, met de actieve deelname van scholen, inzake klimaatverandering en milieugezondheid, inclusief relevante wetgeving omtrent luchtkwaliteit en klimaat en hun recht op het genieten van de hoogst haalbare gezondheidsstandaard.

Levensstandaard

33. Het Comité is verheugd over de genomen maatregelen om kinderarmoede te bestrijden, maar vindt het zorgelijk dat nog steeds een groot aantal kinderen in armoede leeft. Met verwijzing naar doel 1.2 van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen, adviseert het Comité de staat het volgende:
- (a) Verbeter het beleid zodat alle kinderen in de afzonderlijke landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden een toereikende levensstandaard hebben, onder andere door het vergroten van sociale steun aan lage inkomensgezinnen met kinderen, het vereenvoudigen van aanvraagprocedures voor financiële steun, het verbeteren van het gezinstoeslagensysteem in alle departementen, het ontwikkelen van maatregelen om dakloosheid te voorkomen en het verhogen van middelen in de begroting voor het toeslagensysteem op Aruba, Curaçao en Sint Maarten.
- (b) Verbeter de maatregelen om gezinnen in nood te voorzien van passende sociale woningen voor langere tijd en andere vormen van ondersteuning om zo dakloosheid te verminderen en de toegang tot goede woningen voor kinderen te garanderen.
- (c) Zorg voor een geïntegreerde en ontwikkelingsgerichte aanpak van armoede onder kinderen, met speciale aandacht voor kinderen in achtergestelde gezinssituaties, onder wie kinderen in eenouderhuishoudens, kinderen in gezinnen die moeten rondkomen van een uitkering, migrantenkinderen, kinderen zonder legale verblijfsstatus en kinderen die in een opvanglocatie verblijven.
- (d) Doe onderzoek naar de impact van armoedebestrijdingsmaatregelen, inclusief de negatieve invloed op het waarmaken van andere rechten, met als doel ervoor te zorgen dat deze maatregelen veelomvattend zijn en een kinderrechtenbenadering hebben.

H. Onderwijs, vrije tijd en culturele activiteiten (artikelen 28-31)

Onderwijs, inclusief beroepsonderwijs en begeleiding

34. Met verwijzing naar zijn eerdere aanbevelingen,¹⁰ vraagt het Comité aandacht voor de doelen 4.2, 4.5 en 4.a van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen en beveelt de staat het volgende aan:
- (a) Ga door met initiatieven om het aantal schoolverlaters en -verwijderingen te verminderen en nieuwe gevallen te voorkomen, gebaseerd op een analyse van de onderliggende oorzaken.
- (b) Rond het conceptwetsvoorstel over thuisonderwijs af en neem de wet aan. Voer ook een monitoringsysteem in dat minimum kwaliteitseisen aan thuisonderwijs stelt.

¹⁰ CRC/C/NLD/CO/4, para. 51

- (c) **Wijs genoeg personeel en technische en financiële middelen toe voor de implementatie van de wet Veiligheid op school en zorg ervoor dat de maatregelen om pesten op school aan te pakken, inclusief online pesten, ook preventie, vroege signaleringsmethodes, de empowerment van kinderen en professionals, interventieprotocollen, bewustwording omtrent schadelijke gevolgen en op elkaar afgestemde richtlijnen voor gegevensverzameling over verschillende zaken omvatten.**

Onderwijs over mensenrechten

35. **Het Comité betreurt het dat een expliciete verwijzing naar kinderrechten in wetgeving aangaande burgerschapsonderwijs in de leerplannen van het basisonderwijs en middelbare scholen ontbreekt. Met verwijzing naar doel 4.7 van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen, adviseert het Comité de staat zich meer in te spannen om een cultuur van mensenrechten in het onderwijssysteem te stimuleren alsook het volgende:**
- (a) **Verbeter het onderwijs over kinderrechten en over het Verdrag binnen de verplichte onderwijsprogramma's van alle onderwijsinstellingen, ook in wooninstellingen, en in de opleidingen van docenten en onderwijsprofessionals, en houd daarbij rekening met het Wereldprogramma voor mensenrechteneducatie.**
- (b) **Ontwikkel onderwijsmateriaal over mensenrechten dat respect en waardering voor diversiteit stimuleert en zorg ervoor dat docenten de benodigde ondersteuning krijgen om kinderrechten op school te kunnen onderwijzen.**

I. Speciale beschermingsmaatregelen (artikelen 22, 30, 32-33, 35-36, 37 (b)-(d) en 38-40)

Asielzoekende kinderen, vluchtelingkinderen en migrantenkinderen

36. Het Comité maakt zich zorgen over de volgende zaken:
- (a) De gevolgen van recente wijzigingen in de Nederlandse Vreemdelingenwet voor asielzoekende kinderen en vluchtelingkinderen, inclusief het samenvoegen van het registratiegesprek en het eerste vraaggesprek.
- (b) Meldingen van gevallen waarbij asielzoekende kinderen boven de 15 jaar soms worden beoordeeld volgens dezelfde criteria als die voor volwassenen.
- (c) Het ontbreken van wettelijke bescherming van de rechten van asielzoekende kinderen, het ontbreken van openbaar beschikbare informatie over asielprocedures en de obstakels die deze kinderen tegenkomen bij de toegang tot identiteitspapieren en basisvoorzieningen, waaronder onderwijs, op Aruba, Curaçao en Sint Maarten.
- (d) Meldingen van het uitzetten van asielzoekende kinderen zonder beoordeling van hun zaak en het opsluiten van deze kinderen of het scheiden van kinderen van ouders die zijn opgesloten om immigratieredenen op Aruba en Curaçao.
37. **Met verwijzing naar *General Comments* nummer 3 en nummer 4 van het Comité inzake de Bescherming van de rechten van alle migrerende werknemers en hun gezinnen / nummer 22 en nummer 23 van het Comité voor de rechten van het kind (2017) inzake de mensenrechten van kinderen in de context van internationale migratie, adviseert het Comité de staat het volgende:**

- (a) **Zorg voor kindvriendelijke asielprocedures voor alle kinderen jonger dan 18 jaar, onder andere als volgt: (i) zorg voor tijdige signalering van hun kwetsbaarheden, kind-specifieke manieren van vervolging en kindvriendelijke ondervraagmethodes; (ii) zorg ervoor dat alle asielaanvragen, ook die zijn ingediend door kinderen ouder dan 15 jaar, op een kind-gevoelige manier worden beoordeeld waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd waarop de kinderen hun thuisland verlieten; (iii) zorg voor informatie en juridisch advies passend bij hun leeftijd over hun rechten, asielprocedures, beschikbare diensten en de eisen voor het verkrijgen van documenten, vooral gezien de recente wijzigingen in de Nederlandse Vreemdelingenwet.**
- (b) **Garandeer dat het belang van asielzoekende kinderen de belangrijkste afweging is in alle asielprocedures en dat hun mening gehoord wordt, er rekening mee wordt gehouden en er het juiste belang aan gehecht wordt.**
- (c) **Zorg ervoor dat de rechten van asielzoekende kinderen en vluchtelingkinderen in de afzonderlijke landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden gegarandeerd zijn onder de wetgeving, inclusief het volgende: (i) de garantie dat deze kinderen geregistreerd worden en legale identiteitspapieren ontvangen; (ii) het aannemen van wetten inzake asielprocedures en het voorkomen van *refoulement* (terugsturen naar het eigen land terwijl de veiligheid niet is gegarandeerd) van deze kinderen; (iii) de garantie dat deze kinderen toegang hebben tot rechtssystemen en rechtsherstel; (iv) uitbreiding van de territoriale toepassing van het Verdrag betreffende de status van vluchtelingen uit 1951 en het bijbehorende Protocol uit 1967 naar Curaçao en Sint Maarten.**
- (d) **Verbied en voorkom dat asielzoekende kinderen en migrantenkinderen van hun ouders gescheiden worden alsook het opsluiten en/of uitzetten van kinderen in de afzonderlijke landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden, inclusief Aruba en Curaçao, vanwege de migratiestatus van henzelf of hun ouders.**
- (e) **Neem de obstakels weg voor asielzoekende kinderen en migrantenkinderen op Aruba en Curaçao die de toegang belemmeren tot onderwijs, gezondheid, woningen en andere essentiële diensten, zodat deze kinderen toegang hebben tot alle basisdiensten zonder discriminatie.**
- (f) **Geef prioriteit aan het onmiddellijk weghalen van asielzoekende kinderen en hun gezinnen uit noodopvanglocaties en investeer de nodige middelen in het verbeteren en uitbreiden van kindvriendelijke opvanglocaties, zodat locaties niet overvol raken en kinderen niet frequent worden overgeplaatst naar andere locaties.**
- (g) **Voer permanente en duurzame mogelijkheden in voor hervestiging voor asielzoekende kinderen en hun gezinnen op Aruba, Curaçao en Sint Maarten, zodat zij een goede legale status krijgen en toegang tot werk en andere mogelijkheden.**

Alleenstaande kinderen

38. Het Comité is verheugd over de maatregelen genomen om gezinshereniging te vergemakkelijken voor alleenstaande en van de ouders gescheiden kinderen en hun hulp te bieden in kleinschalige opvanglocaties of in een gezinssituatie, maar maakt zich zorgen over de strenge criteria voor goedkeuring van gezinshereniging van kinderen van wie de ouders onvindbaar zijn. Het Comité is ook bezorgd over het verdwijnen (met onbekende bestemming vertrekken) van kinderen uit deze locaties. Het Comité beveelt de staat het volgende aan:
- (a) **Evalueer het gezinsherenigingssysteem voor alleenstaande kinderen, met name voor kinderen die zelfstandig wonen en kinderen die geen ouders hebben of van wie de ouders**

onvindbaar zijn, met het oog op verruiming van de criteria voor emotionele banden met andere familieleden of wettelijke voogden.

- (b) Verbeter de maatregelen gericht op snelle besluitvorming inzake aanvragen voor gezinshereniging binnen de wettelijke maximaal toegestane tijd, inclusief het toekennen van genoeg personeel en technische en financiële middelen aan het asielsysteem.
- (c) Wijs een voogd of adviseur aan voor alleenstaande kinderen in de afzonderlijke landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden.
- (d) Bied alleenstaande kinderen blijvende oplossingen aan, zoals een verblijfsstatus, pleegzorg en ondersteuning bij hun maatschappelijke integratie.
- (e) Blijf meldingen van het verdwijnen (met onbekende bestemming vertrekken) van kinderen uit opvanglocaties onderzoeken en neem maatregelen ter voorkoming van dergelijke verdwijningen.

Mensenhandel

39. Het Comité is verheugd over de maatregelen die zijn genomen om mensenhandel aan te pakken, maar vindt het nog steeds een punt van zorg dat kinderen die slachtoffer zijn van mensenhandel en die niet meewerken aan een strafrechtelijk onderzoek slechts zelden een verblijfsvergunning krijgen, ondanks dat zij ervoor in aanmerking komen gezien de recente beleidswijzigingen, vanwege het ontbreken van gerelateerde strafrechtelijke onderzoeken. Het Comité beveelt de staat het volgende aan:
- (a) Geef speciale verblijfsvergunningen uit voor alle kinderen die vermeend slachtoffer zijn van mensenhandel, ongeacht gerelateerde strafrechtelijke onderzoeken, en zorg voor genoeg personeel en technische en financiële middelen alsook coördinatie tussen autoriteiten die zich bezighouden met de bescherming van kinderen die slachtoffer zijn van mensenhandel op alle niveaus.
 - (b) Ontwikkel een systeem voor het monitoren en evalueren van de implementatie van het programma Samen tegen mensenhandel gebaseerd op een helder overzicht van meetbare resultaten en indicatoren.
 - (c) Zorg dat alle gemeenten strategieën of actieplannen hebben ontwikkeld voor het voorkomen en aanpakken van kinderhandel, inclusief voor online seksuele uitbuiting en criminele uitbuiting door *lover boys* (mensenhandelaren).

Jeugdstrafrecht

40. Het Comité is verheugd over de genomen maatregelen die het toepassen van het jeugdstrafrechtstelsel garanderen in de afzonderlijke landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden en het gebruik van andere maatregelen dan detentie stimuleren, zoals via het opzetten van kleinschalige locaties die kinderen in de gelegenheid stellen om dicht bij huis te blijven. Toch maakt het Comité zich zorgen over de volgende zaken:
- (a) De leeftijd van strafrechtelijke verantwoordelijkheid is 12 jaar.
 - (b) De jeugdrechter kan in bepaalde gevallen sancties aan ouders opleggen wanneer kinderen 16 jaar of ouder waren op het moment dat zij een misdad pleegden.

- (c) Kinderen krijgen niet automatisch een wettelijke vertegenwoordiger toegewezen bij bepaalde “kleine vergrijpen”.
 - (d) Een groot aantal kinderen in justitiële instellingen zit in voorlopige hechtenis, zoals in politiecellen, en op Curaçao worden kinderen soms samen met hun ouders opgesloten.
 - (e) Kinderen in jeugdzorginstellingen, waaronder wooninstellingen voor jongeren en geestelijke gezondheidszorginstellingen, worden soms van andere kinderen gescheiden zonder dat dit goed wordt vastgelegd.
 - (f) Er is weinig informatie beschikbaar over preventiemaatregelen gericht op de aanpak van de onderliggende oorzaken waardoor kinderen in het jeugdstrafrechtstelsel terechtkomen, met name op Curaçao.
 - (g) Het is wettelijk nog steeds toegestaan om DNA-monsters af te nemen en te bewaren van kinderen die zijn veroordeeld tot een gevangenisstraf, opsluiting in een jeugdgevangenis of een taakstraf van 40 uur of meer.
 - (h) Sommige kinderen die een bepaald misdrijf hebben begaan, inclusief diegenen die veroordeeld zijn voor een seksueel delict, zullen geen Verklaring Omtrent het Gedrag kunnen krijgen.
41. **Met verwijzing naar *General Comment* nummer 24 (2019) inzake kinderrechten in het jeugdstrafrechtstelsel, beveelt het Comité de staat het volgende aan:**
- (a) **Overweeg om de leeftijd van strafrechtelijke verantwoordelijkheid te verhogen naar tenminste 14 jaar.**
 - (b) **Overweeg een herziening van de wet zodat het jeugdstrafrechtstelsel van toepassing is op alle kinderen die jonger zijn dan 18 jaar.**
 - (c) **Voorkom en beperk het gebruik van voorlopige hechtenis door ervoor te zorgen dat kinderen die zijn aangehouden en beroofd van hun vrijheid zo snel mogelijk voor een competente autoriteit kunnen verschijnen om na te gaan of de vrijheidsberoving of het voortduren ervan overeenkomstig de wet is.**
 - (d) **Monitor het gebruik van vrijheidsberoving om er zeker van te zijn dat het alleen gebruikt wordt als een laatste redmiddel en zo kort mogelijk en dat regelmatig gecheckt wordt of het beëindigd kan worden.**
 - (e) **Zorg ervoor dat het scheiden van een kind van andere kinderen altijd zo kort mogelijk duurt en alleen wordt toegepast om het kind of anderen te beschermen en plaatsvindt in de aanwezigheid van of onder nauw toezicht van een juist opgeleide medewerker en dat de redenen en duur worden vastgelegd.**
 - (f) **Zorg ervoor dat in alle delen van het Koninkrijk bij zaken waarbij detentie onvermijdelijk is kinderen niet samen met volwassenen worden opgesloten en dat de detentieomstandigheden in lijn zijn met de internationale normen.**
 - (g) **Ontwikkel een strategie om te voorkomen dat kinderen misdrijven plegen in alle delen van het Koninkrijk, inclusief tijdige interventies gericht op kinderen jonger dan de leeftijd waarop ze strafrechtelijk aansprakelijk zijn.**

- (h) Heroverweeg het routinematige gebruik van DNA-testen en -opslag bij kinderen die veroordeeld zijn voor bepaalde gespecificeerde overtredingen.
- (i) Onderzoek onderdelen van het strafbladsysteem waardoor kinderen die bepaalde misdrijven hebben begaan geen Verklaring Omtrent het Gedrag zullen kunnen krijgen, zoals vernietiging van het strafblad van kinderen die zijn vrijgesproken of hun straf hebben uitgezeten, inclusief voor seksuele misdrijven.

J. Vervolg op eerdere eind-observaties en aanbevelingen van het Comité inzake de implementatie van de Facultatieve Protocollen bij het Verdrag

Facultatief Protocol inzake kinderhandel, kinderprostitutie en kinderporno

42. Het Comité maakt zich zorgen over de grote hoeveelheid online materiaal met seksueel misbruik die op servers in de staat worden gehost. Met verwijzing naar de richtlijnen uit 2019 betreffende de implementatie van het Facultatief Protocol inzake kinderhandel, kinderprostitutie en kinderporno¹¹ en zijn eerdere aanbevelingen,¹² beveelt het Comité de staat het volgende aan:
- (a) Zorg ervoor dat alle vormen van kinderhandel strafbaar zijn in lijn met artikel 2 en 3 van het Facultatief Protocol, vooral in geval van draagmoederschapsovereenkomsten en bij illegaal verkregen toestemming voor adoptie.
 - (b) Voorkom online handel die seksuele uitbuiting van kinderen en kindermisbruik beoogt en pak dit aan, onder andere als volgt: (i) zorg ervoor dat in nationale wetgeving en beleid alle vormen van kinderhandel en seksuele uitbuiting van kinderen die zijn gepleegd of gefaciliteerd via informatie- en communicatietechnologie (ICT) adequaat zijn opgenomen; (ii) voer specifieke online analyses, onderzoeken en monitoring uit om beter inzicht te krijgen in online misdrijven en ontwikkel passende aanpakken; (iii) zorg ervoor dat internetproviders online materialen die seksueel misbruik bevatten, controleren, blokkeren en onmiddellijk verwijderen; (iv) integreer in de verplichte opleidingen voor politieagenten, advocaten, juristen en andere relevante professionals specifieke componenten met betrekking tot online misdrijven en online instrumenten om het traceren van slachtoffers en reddingsacties te faciliteren.

Facultatief Protocol inzake de betrokkenheid van kinderen bij gewapende conflicten

43. Met verwijzing naar zijn eerdere aanbevelingen,¹³ beveelt het Comité de staat het volgende aan:
- (a) Verhoog de minimumleeftijd voor vrijwillige aanmelding bij het leger naar 18 jaar en maak de werving of de inzet van kinderen onder de 18 jaar bij vijandelikheden door gewapende niet-overheidsgroeperingen expliciet strafbaar.
 - (b) Leg extraterritoriale jurisdictie voor misdaden onder het Facultatief Protocol wettelijk vast, zonder het criterium van dubbele strafbaarheid.
 - (c) Breid de bescherming uit die geboden wordt onder het Verdrag betreffende de status van vluchtelingen naar alle kinderen tussen de 15 en 17 jaar, ongeacht de misdaden die

¹¹ CRC/C/156

¹² CRC/C/NLD/CO/4, para. 62. Zie ook CRC/C/OPSC/NLD/CO/1

¹³ CRC/C/OPAC/NLD/CO/1

zij hebben gepleegd.

- (d) Zet een systeem op voor tijdige signalering van kinderen die wellicht betrokken waren bij gewapende conflicten in het buitenland als zij de staat binnenkomen en ondersteun hen bij hun maatschappelijke en psychologische herstel en integratie in de samenleving.

K. Ratificatie van het Facultatief Protocol inzake een communicatieprocedure

44. Met het oog op de verdere verbetering van het realiseren van kinderrechten, adviseert het Comité de staat om het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake een communicatieprocedure te ratificeren.

L. Ratificatie van internationale mensenrechteninstrumenten

45. Met het oog op de verdere verbetering van het realiseren van kinderrechten, beveelt het Comité de staat aan het Internationaal Verdrag inzake de bescherming van de rechten van alle migrerende werknemers en hun gezinsleden te ratificeren.

M. Samenwerking met regionale instanties

46. Het Comité beveelt de staat aan om de samenwerking met de Raad van Europa voort te zetten inzake de implementatie van het Verdrag en andere mensenrechteninstrumenten, zowel in de staat als in andere landen die lid zijn van de Raad van Europa.

IV. Implementatie en rapportage

A. Vervolgstappen en verspreiding

47. Het Comité adviseert de staat om alle passende maatregelen te nemen die garanderen dat alle aanbevelingen die zijn opgenomen in de huidige eind-observaties volledig worden uitgevoerd en dat een kindvriendelijke versie wordt verspreid naar en breed toegankelijk wordt voor kinderen, inclusief de meest kansarme kinderen. Ook adviseert het Comité dat de gecombineerde vijfde en zesde periodieke rapportage en de huidige eind-observaties breed toegankelijk worden gemaakt in de talen van het land.

B. Landelijke systemen voor rapporteren en vervolgstappen

48. Het Comité beveelt de staat aan om een gedegen overheidssysteem op te zetten voor het coördineren en voorbereiden van rapportages voor en het omgaan met internationale en regionale mensenrechtensystemen alsook voor het coördineren en volgen van nationale vervolgstappen en de implementatie van verdragsverplichtingen en de aanbevelingen en besluiten die voortvloeien uit deze systemen. Het Comité benadrukt dat een dergelijk systeem adequaat en continu dient te worden onderhouden door toegewijde medewerkers en in staat is om systematisch de nationale mensenrechteninstellingen en het maatschappelijk middenveld te consulteren.

C. De volgende rapportage

49. Het Comité verzoekt de staat om de zevende periodieke rapportage uiterlijk 6 maart 2027 in te dienen met daarin informatie over de vervolgstappen die genomen zijn naar aanleiding van de huidige eind-observaties. De rapportage dient te zijn opgesteld

overeenkomstig de geharmoniseerde verdrag-specifieke rapportagerichtlijnen van het Comité die op 31 januari 2014 zijn aangenomen¹⁴ en mag niet meer dan 21.200 woorden bevatten.¹⁵ Mocht een rapportage worden ingediend die het vastgestelde maximum aantal woorden overschrijdt, dan zal de staat gevraagd worden om de rapportage in te korten. Als de staat niet in de positie is om de rapportage te herzien en opnieuw in te dienen, dan kan een vertaling ervan ten behoeve van beoordeling door de verdragsinstantie niet worden gegarandeerd.

50. Het Comité verzoekt de staat ook om een bijgewerkt kerndocument aan te leveren van maximaal 42.400 woorden in overeenstemming met de eisen voor het reguliere kerndocument zoals opgenomen in de geharmoniseerde rapportagerichtlijnen onder de internationale mensenrechtenverdragen, waaronder richtlijnen voor een regulier kerndocument en verdrag-specifieke documenten¹⁶ en paragraaf 16 van resolutie 68/268 van de Algemene Vergadering.

¹⁴ CRC/C/58/Rev. 3

¹⁵ Algemene Vergadering, resolutie 68/268, para. 16

¹⁶ HRI/GEN/2/Rev.6, chap. I